la humanitat

Butlleti interior d'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA adherida a SOLIDARITAT CATALANA

2.ª EPOCA – Nº 25 – 6 d'Octubre 1945 — Fundador : Lluis COMPANYS

Redaccio : 25, rue Ecole de Droit, MONTPELLIER.
Administracio : 30, rue des 3 Journées, PERPIGNAN.

Saludem als patriotes que el 6 d'octubre de 1934 lluitaren per les llibertats de Catalunya

REALITAT POLITICA

Ara fa un any que, totjust alliberada França, els refugiats catalans i espanyols vivien sota el clima d'una passio exagerada per bé que natural. Al silenci havia correspost la cridoria i les notes discordants, i les maniobres de més o menys baixa escola no deixaren d'abundar. Naturalment, enmig l'allau d'afirmacions — més categoriques les unes que les altres — enmig les excommunicacions i les esqueles de defuncio, la nostra, la de l'Esquerra, hi era extesa majestuosament. La llàstima per als qui aixi ho afirmaren és que, com cada vegada que s'ha parlat de la caducitat de l'Esquerra, el nostre Partit ha sorgit amb més força i amb més dinamisme que mai.

Fracassat el primer intent, es canvià de tàctica i com que no ens prestàrem a fer el joc desinteressat de tots els mentors que ens sortien, llavors es parlà de la crisi interna de l'Esquerra, greu, innegable, preocupadora... I vinguè el Congrès de Tolosa i es produi una de les manifestacions més emocionants de patriotisme i de fidelitat als ideals que el nostre Partit hagi pogut oferir.

Ara s'ha constituit el Govern de Catalunya i com era ben logic, l'Esquerra li presta tota la seva col-laboracio i per a representar-la, figura en ell un dels seus homes més representatius : Carles Pi i Sunyer. A més, un altre dels nostres elements de més relleu, A. Rovira i Virgili, hi figura per la seva alta representacio i pel seu prestigi indiscutit. I l'Esquerra que ha afirmat ben clarament la seva posicio que tant en el Govern de la Repùblica com en el de Catalunya hi haguèssin representacions de tots aquells que en al decurs de la nostra guerra lluitàren contra el feixisme, és acusada d'un melodramàtic aguabellament de la politica catalana, i hom vé a afirmar que ningù sap amb qui compta i que per tant, tots som iguals i podem parlar-nos de tu a tu.

Si aixo algù ho pensa seriosament, no tenim res à dir-hi. Que se'ns permeti, pero, manifestar que nosaltres veiem la cosa d'una manera molt diferent. Potser caldria que, d'una vegada toquéssim tots de peus a terra. Cada cop que s'ha presentat al cos electoral, l'Esquerra s'ha vist apoiada per una massa d'opinio que representava, gairebé sempre, la majoria del pais. L'Esquerra comptava — i compta — amb un cens de militants crescudissim. Les grans mobilitzacions ciutadanes era l'Esquerra qui les operava.

I a l'exili, qué ha passat ? Quin és el Partit o moviment politic català que estigui tan solidament organitzat, que compti amb un nombre de militants tant considerable com el nostre ? I a Catalunya mateix, qué succeeix ? Pot negar cap d'aquests que es pretenen tan ben informats de les coses de casa nostra, que l'Esquerra continua comptant-hi amb sectors amplissims d'opinio ?

Si hi ha uns precedents reteradament ratificats i si, a més, hi ha una realitat present, innegable, ja ens perdonaran els nostres mentors que la nostra actuacio s'hi ajusti, que afirmem que l'Esquerra no és quelcom que es cerca sino que constitueix la més ferma de les realitats i que, enmig el confusionisme de tots els qui criden sense sapiguer realment qui tenen al darrera, — o bé sapiguent-ho massa be — afirmem que el nostre Partit continua éssent l'eix de la politica nacionalista i republicana de Catalunya. D'açi que a nosaltres no ens siguin permesos certs malabarismes que realitzats per segons qui, no porten l'éxit o el fracàs que a la dotzena escassa d'amics que els han inspirat. D'aci que durant l'any que acaba de passar no ens hagim prestat a cap mena de maniobra, plaguès o desplaguès als qui ens critiquen. I que avui l'Esquerra afirmi que el rol considerable que té assignat entén jugar-lo amb tota independéncia i amb tota dignitat. Plagui o desplagui als eterns aspirants a pescar en aigues revoltes. En defenitiva, no és d'avui que els coneixem...

QUESTIONS ORGANIQUES

De la disciplina

per Joan SAURET

Mai no ha servit de res posar el cap sota l'ala per a presservar el declivi d'un partit, com tampoc no adoba res la sofistica per a dissimular els errors i les falles. Ambdós procediments no serviran més que per a ben acompanyar l'agonia d'un partit politic.

Es un fet evident que els partits que no estan collocats en el extrems de la politica, adoleixen de la manca d'activitat i de febre orgàniques. Aquestes virtuts han quedat unicament localitzades en aquelles forces, de manera que no tots els partits de classe se'n beneficien com succela fins fà pocs anys. Els mateixos partits socialistes que arreu pesaven per llur disciplina i activitat, passen ara uns moments de feblesa, la qual compromet greument les seves posicions. Daniel Mayer s'exclamava aixi en un dels debats del darrer Congrès de la S. F. I. O. : « Es més fàcil ésser Secretari General del Partit Comunista que no pas del nostre ».

Els partits extremistes han sapigut crear una mistica de la disciplina, de manera que l'home indisciplinat i inquiet, torturat per l'afany de critica, es converteix gairebé automàticament en un ésser docil i conformista, en entrar la portalada de l'extremisme politic. Està clar que la mistica de la qual parlo no opera imediatement en el nou militant, no el transforma com per art d'encantament. Si els altres partits imposéssin el rigor d'una disciplina, els passaria exactament com als extremismes, en el si dels quals se'n ha de marxar aixi que se sap que cal fer una mena de vot d'obediència i després del qual un ja està resolt a sacrificar la seva individualitat pel bé dels interessos collectius del seu partit.

Em sembla que és el meu bon amic Humbert Torres que escrivia que, la força del partit comunista damunt del socialista prové del fet que aquell fa més tangible l'objectiu pel qual malda. Es possible que també sigui aquest un factor de preponderancia politica, pero al meu entendre, no és la unica determinant. Cal posar en el seu favor — aixi com en el des partits d'extrema dreta — l'absència gairebé absoluta dels dubtes i de les complicacions que s'observen en els militants dels altres partits. Tot i aixo, es pot assegurar que a la base de l'èxit dels extremismes hi ha la disciplina voluntària primer, i cega després, de les masses que els nodreixen.

Els militants dels partits no extremistes demostren una arrelada propensió a mirar amb desconfiança els seus dirigeants i llurs decisions. Aquells només veuen acatades les seves resolucions després d'un seguit d'explicacions, prèvia una minuciosa aportació d'antecedents i de motius. D'açi que moltes vegades, l'objectiu tactic d'un partit no s'assoleix d'una manera total, primerament perqué abans de prendre unes decisions, aquestes ja han de tenir en compte que trobaran una reticènc:a, una critica, i en segon lloc perqué hi haurà pèrdua de temps, titubeigs, i sobretot, absència d'entusiasme o, si voleu, de convenciment.

Segueix a la 2ª plana

Pau Casals a Anglaterra

L'AMBAIXADOR D'IDEAL

per JOAN ALAVEDRA

— Quan vaig pronunciar el mot : « Catalans !... » se'm va nuar la gola i em pensava que no podria continuar — diu el Mestre Pau Casals.

A nosaltres també, se'ns va nuar la gola. A nosaltres, i a tothom que va escoltar-lo. Reunits en el menjador de casa el Mestre, a Prades, davant el petit aparell de radio que, durant tants d'anys, ha mantingut vivent la nostra esperança, aquell vespre escoltàvem una colla d'amics, francesos i catalans. Al peu del retrat de Pau Casals, dibuixat per Ney, unes mans femenines hi havien posat un ram de flors fresques. Mirant la radio, véiem, també, el retrat i les flors, i en aquella cambra tan impregnada del seu record, voltats dels mobles i els objectes que li son familiars, ens semblava talment que, com altres vegades, el Mestre era allà mateix, tal com el véiem en la bella testa concentrada de Ney, que tocava. « Montanyes regalades, son les del Canigo » — cantava el violoncel, a Londres. Pero el cant s'alçava intim, melangios, dintre la nostra cambra, i el Canigo era allà fora, amb els estels.

— Apaguem el llum ! — digué una dama. I tan bon punt la foscor absoluta feu més dens el silenci, i cadascu de nosaltres pogué quedar ben bé a soles amb la musica, semblà que el violoncel prenia encara més expressio i que la seva veu s'alçava un xic més en la cambra — i molt més en el nostre cor. Albéniz, Granados, i aquell divi « Cant dels Ocells » que, tocat pel Mestre, expressa d'una manera tan delicada i tan punyent tota la tristesa de la nostra enyorança.

— Qué és aixo ? — digué, baix, en francés, una veu conmoguda.

Cap català no pogué contestar.

I, després, vingué, encara, aquell « Catalans !... » i aquell silenci. No calia pas dir res més. Com la musica mateixa, també ressonà dintre nostre tot el que volia dir. Els mots que seguiren no foren pas més eloqüents que la donacio que hi hagué en aquella sola paraula.

Unes hores després, per la carretera del davant de casa, encara comentàvem :

— Aquesta ha estat la emocio més intensa de l'exili...

— I pels catalans de casa nostra, la més forta, també, des de que nosaltres som fora...

— I pel govern espanyol, l'acte d'acusacio més sensacional...

✦

Al cap d'un més i mig, a la finestra del wago-llit que arribava de Suïssa, vegerem, no el retrat sino el somriure vivent i els ulls animats del Mestre, content d'ésser a Perpinyà.

— Ja som a casa ! — digué, en abraçar-nos, més prim, rejovenit. I mentre baixàvem maletes, caixes, i violoncel, ja demanava a quina hora sortia el tren cap a Prades.

— Els meus amics de Suïssa em pregaven que esperés allà la meva nova « tournée » a Anglaterra, pero a mi em trigava de tornar — deia, mirant cap el Canigo, llunyà.

Tres hores més tard, sense voler deturar-se ni un dia a reposar, o rebre els amics de Perpinyà, ja viatjàvem cap a Prades. Fou aleshores que, fumant la pipa, mentre per la finestra passava lentament el film colorit d'aquest paisatge exhuberant del Rossello, va començar, a preguntes meves, la narracio meravellosa.

— Tal com li he contat en les meves lletres, — digué, amb simplicitat — tota la premsa anglesa ha dit que mai a Anglaterra no s'havia rebut un artista com ara m'han rebut a mi.

Teniem una hora i mitja de viatge.

— Mestre — vaig dir-li — i si comencessim pel començament ? Detallim la lluita d'americans i anglesos, a Paris, per dur-lo a Londres.

— Ah, si ! contestà, rient — mentre tramitava el passatge en l'avio francés, se'm presenta al « Claridge » el tinent Gregory, de l'Exércit americà, deixeble del meu deixeble Eisenberg, i em diu que els americans es faran un honor de posar totseguit un aparell a la meva disposicio. Vosté ja sab com fan les coses els americans. Al cap de poca estona tot estava a punt. Anava a marxar, i es presenten els anglesos. « De cap manera ! — diuen. Es la R.A.F. — tota vegada que vosté va a Anglaterra — la que reclama l'honor de portar-lo al nostre pais. No vaig poguer-m'hi negar. Al cap de poques hores aterria a l'aerodrom de Croydon, i les autoritats i la policia del Camp, advertides, em rebien amb tots els honors. En l'avio havien vingut amb mi Oficials superiors de l'Exércit. Aixi i tot, el primer nom que cridaren fou el meu. Ni varen mirar-me els bagatges. De pagar el passatge, ni parlar-ne. « No em recorda ? » — em digué l'Oficial que m'acompanyava. — Cada vegada que vosté ha impresssionat dics a Londres, jo l'he vingut a escoltar...

Parlar-li — continua el Mestre — del que vaig viure a Londres em serà dificil. Abraçades, aclamacions, gentileses, fotografies, intervius, recepcions, discursos, parlaments per radio, visites, concerts... I ja veu — diu, somrient — que deixo els concerts per al final. Una bogeria, un deliri. Fou realment grandios. Ja d'arribada, gairebé tots els diaris publicaren el meu retrat ; tots, sense excepcio, em donaren la benvinguda en termes emocionants.

— Parlim del primer concert...

— El concert ? Dotze mil persones a la sala immensa de l'Albert Hall... i 25.000 persones que no pogueren entrar.

— Es veritat, Mestre, que, com detalla Milly B. Stanfield, tothom, en aparéixer vosté a l'estrada, es posà dempeus, i li feren una ovacio imponent ?

— Una ovacio indescriptible; inacabable, una ovacio que durà bastants minuts. Que en deia de coses aquella ovacio, per a mi, i per a tots nosaltres !... Jo hi sentia l'afecte al vell amic, la estima a l'artista, la gratitud al resistent, la simpatia al nostre pais... Encara fou més grossa, pero, la que varen tributar-me al final del concert.

— Miss Stanfield diu que va durar un quart d'hora.

— No s'havia vist mai. Només li diré, i no és poc, que com que la B.B.C. volgué radiar tot el concert i jo vaig haver de tocar, fora de programa, la « Sarabanda » d'una « Suite » de Bach, va passar el que no havia passat mai en la historia de la B.B.C., o siga, que aquesta ovacio tan desmesurada va depassar de tant els limits previstos en la confeccio del programa, que aquest hagué de modificar-se completament, alterant totes les audicions posteriors. Pero no acaba aqui la cosa. A la sortida, era tan gran la gentada, que la policia hagué de fer un doble cordo perqué jo pogués arribar al cotxe, i aixi i tot, eren tals el fervor i les aclamacions de la multitud que, al mig del carrer, sense poguer anar ni amunt ni avall, vaig haver de parlar.

— Que els va dir ?

— Estava tan emocionat ! Els vaig remerciar i recordo que vaig acabar amb els mots : « Que Déu us beneeixi ! » Pensi que el cotxe no podia avançar, i que quan sortirem a descobert, la gent corria, encaro, al costat de les finestretes, victorejant-me. L'endemà, era impressionant llegir la premsa...

— N'he vist extractes. « Estil impecable », « llibertat de técnica », « qualitat gloriosa del so », « vitalitat del ritme », « perfeccio absoluta de la frase », « profunditat suprema de la linia »... El més bonic, pero, és que tots els critics s'acorden en proclamar que vosté és el

Segueix a la 2ª plana

EL CLODOALISME, *encara*

Des d'aquestes columnes no hem volgut entretenir-nos a recollir — i a replicar — la quantitat immensa d'inèpcies que h'an escrit aquests darrers mesos amb una seriositat i una manca de respecte a la convivència i a l'educació, dignes de millor causa.

Només resten els recalcitrants de la ximpleria quan es tracta de Catalunya, del « hecho diferencial », del « particularismo »... Llavors es pot ésser republicà més o menys històric, sindicalista més o menys recalcitrant, comunista o socialsita més o menys convençut; sovint amb una unanimitat rarissima, l'esperit del botiguer de Palència i del Vocal del « Circulo Mercantil » de Ciudad Rodrigo, s'imposen d'una manera inefable. I amb la mateixa virulència que qualsevol « camisa vieja », hom entona el « couplet » de la « hispanidad » i la perfidia, dibuixada amb tons tronats de melodrama ramplò, de la incomprensió, — quan nos és quelcom de més greu — dels catalans.

Hi ha amics nostres que s'indignen i ens diuen que caldria replicar i fixar posicions, i dir les coses pel seu nom. Fora perdre el temps. La politica catalana ha de distingir-se per quelcom que mai podran posseir els nostres detractors.

CAL FER CONEIXER LES MALIFETES DE L'ENEMIC

per J. PUIG-PUJADES

Fa alguns dies que hauriem parlat de l'hora present com a precursora de l'hora santa del retorn a casa nostra. Un cop d'ull al panorama politic tal com se'ns presenta avui, ens dòna la sensació que el carro del nostre alliberament va pel pedregal. Estem convencuts que en sortirà sà i concret, pero precisament per a sortir-ne caldrà el seny i l'esforç de tots. La crisi diplomàtica que podria portar el restabliment de la legalitat republicana a Espanya no es produeix, perqué entre els aliats, els interessos materials primen per damunt les idealitats i la justicia de la nostra causa. Franco, amb la seva barra caracteristica, va sortejant la seva trista situció i com els ministres de « El Rey que rabió » està disposat a fer-ho i donar-ho tot, mentre no sigui la « dimision ». I un dia felicita als russos per la seva victòria damunt dels japonesos, sense voler recordar-se que envià als VOLUNTARIS de la « Division azul » a combatre els bolxevics, i un altre dia evacua les forces espanyoles de Tànger, de la qual s'havia apoderat, en un moment que els aliats tenien les mans lligades.

Les grans potències semblen doncs massa pacients, no tenen pressa pel restabliment d'un règim democràtic a Espanya, malgrat els acords de Potsdam. Diuen que s'ho han de fer els espanyols mateixos, i per altra part, no volen que hi hagin lluites internes, dues coses de mal conjuminar. El poble espanyol no pot llençar-se al carrer sense l'ajuda de les democràcies estrangeres, i li repugna també llençar-se a una lluita, després dels vessaments de sang que portà la insurrecció militar contra la legalitat de la Repùblica. Es un escrùpol del qual estan moncats els feixistes que s'aguanten per la terror.

Volem creure, — i hi posem tota la nostra bona voluntat, — que els mùltiples problemes a resoldre, retrassen l'hora de l'intervenció, car ens costa creure que els interessos materials, tractats de comerç, adjudicació de primeres matèries, monopolis, sòn la veritable causa del bon tracte que dispensen a Franco. Tot ens fà pensar que la cosa va per llarg. Voldriem equivocar-nos i hem de fer tot el possible per a que aixi sigui.

Qué hi podem fer nosaltres ? Jo crec que molt. Ultra fer mans i mànegues per a mantenir-nos units i poder presentar-ne la prova, amb un govern a Espanya i a Catalunya, deixant a segon terme si és necessari, el nostre particular criteri sobre les qüestions que no sigui l'enderrocament de Franco i la instauració de la Repùblica, hem d'esforçar-nos i fer conèixer al mòn civilitzat la conducta ignominiosa de persecucions i terror, seguida pel feixisme franquista durant la guerra espanyola i després del nostre èxode.

A l'estranger no s'han enterat encara, dels afusellaments i empresonaments perpetrats per Franco i la seva gent damunt del poble conscient d'Espanya.

Una de les més grosses equivocacions de la Repùblica Espanyola ha estat l'abandò de la propaganda a l'estranger. Mai vàrem saber fer conèixer fòra d'Espanya les barbaritats comeses pel govern de Franco, govern que es deia d'ordre. No hem fet mai sentir als pobles civilitzats d'Europa i Amèrica el martiri a que està sotmès l'esperit democràtic d'Espanya veient com encara s'afusella i s'empresona a tothom que no pensi com el dictador.

Ara mateix s'ha constituit a Mèxic un govern de la Repùblica Espanyola : s'ha pensat en moltes coses pero no pas en crear un Ministeri de la Propaganda, actiu i dinàmic, que reculli al dia totes les malifetes que arreu de la nostra Pàtria està encara perpetrant la Falange. No és pas tan dificil conèixer amb certesa el nombre d'empresonats i condemnats existents a les infectes presons de Catalunya i d'Espanya entera. Estudiar i fer conèixer casos particulars de gent perseguida i atormentada, de fer entendre arreu del mòn la situació precària dels obrers amb jornals risibles en comparació amb els preus que han de pagar per a poder-se alimentar, heu-vos aci, la nostra tasca.

No s'ha fet mai públic els mùltiples casos de gent empresonada a la força i amb engany a les poblacions fronteres i traslladades a mantes presons de l'interior on romanen des de fà anys.

Aquesta passivitat dels governs republicans enfront dels fets criminals i desconeguts de la gent honrada de l'estranger, no és un mal d'avui.

A començaments de la guerra d'Espanya hi havia pel Rossellò un ambient desfavorable als anomenats ROJOS espanyols. Els excessos comesos per INCONTROLATS en pobles fronterers, eren difosos i exaltats per la propaganda feixista. Algù proposà un plà de propaganda a base de sentar la veritat dels fets, i fer conèixer les barbaritats comeses per les forces CONTROLADES de Franco arreu d'Espanya. Sotmés el projecte a les altes esferes no es poguè assolir l'ajuda necessària. Mentrestant els periòdics francesos subvencionats pels franquistes anàven sembrant l'antipatia, a força de mentides i exageracions, creant un ambient contrari a la Repùblica.

Per a contrecarrestar l'apatia de les nacions aliades cal fer conèixer als seus pobles els sofriments que, encara, després de sis anys està patint la democràcia espanyola.

Cal ajudar a fer sortir el carro del pedregal amb una propaganda sèria i constant, fent conèixer detalladament, ço que va passar i passa encara a casa nostra. Les multituts sensibles i dignes de l'Europa civilitzada, faran comprendre amb la seva indignació, que no se'ns pot abandonar, que no pot persistir el feixisme a Espanya : Per la salut dels espanyols i per l'avenir de les democràcies mondials.

ELS CAMPS NAZIS I LA LITERATURA

per J. AMAT-PINIELLA

Sha parlat molt dels camps de concentracio d'Alemanya. L'article periodistic, per la seva naturalesa, ja no ofereix més recurssos que els que han estat explotats durant els darrers quatre mesos. La informacio, el reportatge, l'estadistica, tenen generalment un interès purament documental de les coses vistes. Son freds, amanerats, a la llarga enutjosos.

La propaganda — hom ho ha dit i repetit — ha estat una arma poderosa en aquesta guerra. Es possible que ara, en la vantesa de la nova pau, el mon continui considerant-la com l'unica arma que encara no ha caduat. No seria convenient fer una revisio dels metodes possiblement extemporanis en aquesta hora, emprats en el « bourrage de crâne » ? Em sembla perfectament normal que s'hagi parlat dels camps nazis com ha vingut fent-se fins ara. Cada explicar amb una realitat dramàtica les finalitats humanitaries perseguides amb la guerra. Els crims alemanys, descoberts en tota llur cruesa a l'entrada de les tropes aliades al territori del III Reich, han palesat que el sacrifici estava justificat per una raó suprema. Milers d'homes i dones morien de la més horrible de totes les morts. La pols dels camins alemanys és la cendra dels que han passat pels forns crematoris. Salvar els sobrevivents, rescatar els captius hauria constituit, si la realitat hagués estat del tot coneguda, el més alt estimul de la creuada. Ha hagut d'ésser « a posteriori » que el mon s'ha adonat amb une esgarrifança de pietat per a les victimes i amb una foguerada d'odi contra els victimaris, que malauradament hagues costat cent vegades més d'esforç, la victoria no hauria estat mai pirrica. La justicia, en el sentit més elemental del mot, ha triomfat i els criminals podran ésser punits.

Pero no crec que em manqui la raó en afirmar que l'hora de l'article periodistic sobre els camps, ha passat per a donar pas a un altre mitjà d'expressio més just, més càlid, més emotiu. No n'hi ha prou amb les piràmides de morts a través del cinema i dels « il-lustrats ». No n'hi hap rou amb presentar les xifres astronomiques del nombre de desapareguts. Cal que hom sàpiga de quina manera han mort, per quines sofrences han hagut de passar, en quin ambient han hagut de viure. Que la dolor arribi palpitant, punyent i tèbia de sang. Cal, en un mot, donar perennitat al sacrifici. I d'aquesta missio sagrada no se'n pot encarregar més que la literatura propriament dita, que recrei amb una perspectiva fidel, amb una evocacio patètica, aquests cinc anys — cinc segles — de dissorts. La forma és la sola que pot mantenir el calor d'aquest afany de justicia que s'ha emparat de la opinio mundial a la descoberta de la sevicia nacional-socialista; la unica que encara pot despertar aquells que dormen a la melopea de l'anomenat « ordre social », del qual el feixisme es deia campio i se'n diu avui, per vergonya dels que podrien evitar-ho, a la nostra malhaurada pàtria. Es finalment la forma literària el sol mitjà d'homenatjar els morts, individualment considerats. Deixar per una estona de veure'ls com a soldats immolats a una concepcio de vida que ha triomfat, per a entrar a la clada de llur intim i retrobar-los homes purament i simple, èssers que passen fam, que reben pallisses que no poden caminar de tan esgotats, que deixen per a sempre més llurs dones, llurs marits, llurs pares o llurs fills.

L'existència als camps de concentracio oferirà temes inesgotables a la literatura (al cinema i al teatre també). Malhauradament, moltes personalitats que hi han trobat la mort, no podran aportar llurs obres al certàmen mondial que s'anuncia. Els intelectuals que'en els primers. La feblesa de llur constitucio fisica, l'esperit critic, la sensibilitat més afinada, característiques d'aquest estament, eren armes que no servien per a lluitar contra la brutalitat, l'egoisme i l'amoralitat entronitzats als camps com a normes reglementàries de vida. Txecs, jueus, russos, iugoslaus, polonesos belgues, holandesos, italians, espanyols, catalans, han perdut per les xemeneies dels innombrables crematoriums d'Alemanya, els millors de llurs compatriotes. Els llocs que deixen buits no seran omplenats aixi com aixi, car si bé és cert que el mon seguirà la seva marxa i noves generacions oferiran llurs seleccions, no ho es menys que les vides segades en la plenitut de llur maduresa, marcaran llacunes i silencis lamentables en la civilitzacio de cada pais. La sofrença per si sola és sempre feconda, pero quan la mort n'es la culminacio, la perdua és doble i el perdut més insustituible.

Catalunya també ha pagat car el seu tribut. Pocs dels intelectuals reputats abans de la nostra guerra nan anat a parar a Alemanya. Afortunadament els pasos americans havien ofert a temps el recer segur, i molts dels nostres millors homes poden prosseguir avui llur esforç de catalanitat. Pero dels qu han romàs a França durant tot aquest temps, massa han hagut de sentir sobre la pell la fuetada hitleriana. Sobretot els joves, enrolats a les companyies de treball de Daladier o als regiments de marxa. A meu costat han caigut molts xicots bons, desconeguts encara, que ens mancaran a l'hora de la reconstruccio. Deixeu que els dedique un record fervent al final d'aquestes ratlles. Feu-ho també vosaltres, amics llegidors, encara que no us digui els noms. Sapigueu només que parlàven català i creien en la grandesa de Catalunya.

L'ANIVERSARI DE LA MORT DEL PRESIDENT COMPANYS

El 15 d'octubre s'escau l'aniversari de l'afusellamen del President Companys. Fidel al record del seu fundador « LA HUMANITAT » li consagrarà un nùmero especial, en el qual col.laboraran destacades personalitats del nostre Partit.

memoriaesquerra.cat — La Humanitat [Montpeller-París, 1944-1953], 6/10/1945, pàgina 1